

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 Oslo

Høringsuttalelse - forskrifter om rammeplaner for lærerutdanning trinn 8 - 13

Vi viser til høringsbrev datert 31.08.2012 om forslag til forskrifter om rammeplaner for lærerutdanning trinn 8-13. Høringsinstansene blir bedt om å vurdere forslag til rammeplaner for følgende lærerutdanninger:

- ♦ 3-årige faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag
- ♦ Yrkesfaglærerutdanning for trinn 8 – 13
- ♦ Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8 – 13
- ♦ 5-årig integrert lektorutdanning for trinn 8 – 13
- ♦ Praktisk-pedagogisk utdanning for trinn 8 - 13

Utdanningsdirektoratet skal bidra til at sektormålene nås. En grunnopplæring med høy kvalitet forutsetter gode lærere. Grunnlaget for direktoratets høringsuttalelse er at en god og relevant grunnutdanning av lærere er nødvendig for å sikre høy faglig og pedagogisk kompetanse hos framtidige lærere. En god lærerutdanning vil dessuten bidra til å gjøre lærerutdanningen mer attraktiv for nye søkere og heve lærernes status.

Utdanningsdirektoratet vil kommentere følgende:

1. Rammeplanene for de ulike lærerutdanningene må samsvare bedre når det gjelder konkretiseringsnivå og begrepsbruk.

Slik teksten foreligger, varierer konkretiseringsnivået mellom rammeplanene i læringsutbyttebeskrivelsene. Planen for faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag nevner eksempelvis temaer som «klasseledelse» og «individuell og skolebasert vurdering», og at kandidaten skal «beherske norsk muntlig og skriftlig». Vi vil primært anbefale at rammeplanen ikke konkretiseres med en slik detaljeringsgrad. Hvis detaljeringsgraden på rammeplanen for faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag skal bestå slik det nå er i høringsutkastet, savner direktoratet i tillegg en vektlegging av grunnleggende ferdigheter som et viktig tema i lærerutdanningen.

Selv om de ulike lærerutdanningene vil ha noe ulik karakter, bør rammeplanene harmoniseres språklig der det er hensiktsmessig. Det gjelder eksempelvis hvordan elementer i profesjonsfaget beskrives i tekstene, dessuten omtalen av entreprenørskap og innovasjon. Det bør foretas en gjennomgang, slik at en fjerner tilfeldige forskjeller, men beholder tilsiktede forskjeller mellom rammeplanene. Språkbruken i planen for faglærerutdanningen ser for eksempel ut til i sterkere grad enn de andre rammeplanene å være rettet mot barnetrinnet, til tross for at overskriften angir 8-13. Et annet eksempel på

Postadresse:

Postboks 9359 Grønland, 0135 OSLO

Besøksadresser:

Schweigaards gate 15 B, Oslo

Britveien 4, Molde

Parkgata 36, Hamar

Telefon:

+47 23 30 12 00

Telefaks:

+47 23 30 12 99

E-post:

post@utdanningsdirektoratet.no

Internett:

www.utdanningsdirektoratet.no

Org.nr.:

NO 970 018 131 MVA

Bankgiro:

7694 05 10879

IBAN:

NO8876940510879

BIC/SWIFT

DNBANOKK

manglende samsvar er at det bare er kandidatene i PPU som skal kunne reflektere over «utdanningspolitiske» spørsmål.

2. Når det gjelder krav til opptak, må det foretas en avveining mellom behov for kvalifiserte lærere til grunnopplæringen i hele landet og et langsiktig mål om masterutdanning som hovedmodell for norsk lærerutdanning.

Utdanningsdirektoratet er opptatt av at man må sikre tilgang på godt kvalifiserte lærere i alle landsdeler, jf. direktoratets høringsuttalelse 28.04.2008 til Stjernøutvalget.

Det dreier seg om hvilke krav man stiller til opptak til lærerutdanningen, f.eks kravet til PPU om mastergrad med to relevante fag og gjennomsnittskarakter C eller bedre i disse fagene. Departementet problematiserer selv kravet om master ved å informere om at tall fra DBH viser at av 1851 kandidater uteksaminert fra PPU i 2011, var det bare 450 kandidater som hadde mastergrad. Selv om dette først skal iverksettes etter 5 år, tilsier dagens situasjon at konsekvensen kan bli for få kvalifiserte søkere til PPU. Dette vil kunne få konsekvenser for tilgangen på kvalifiserte lærere i deler av landet.

For å få en mykere overgang til kravet om masterutdanning, vil direktoratet anbefale at en vurderer å stille krav om bachelornivå i en overgangsperiode, men at det gjøres klart at studenter med mastergrad vil få førsteprioritet ved opptak. Det må i så fall informeres tydelig om en slik prioritering til søkerne.

Departementet ønsker også å gjøre unntak av rekrutteringshensyn for bachelorkandidater i realfag og teknologi. Direktoratet vil vise til at KD i St. meld. nr 11 (2008-2009) refererer til at Senter for Økonomisk forskning (SØF-rapport nr. 01/08) finner en positiv sammenheng mellom formalkompetanse hos læreren og elevenes karakterer i matematikk til avgangsprøven på ungdomsskolen og på de nasjonale prøvene på tiende trinn i matematikk og lesing («lektoreffekten»). Av rekrutteringshensyn foreslås det også at det ikke skal stilles krav om karakteren 3 i matematikk for opptak til faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag. Direktoratet mener at det er uheldig med slike unntak.

For å sikre tilgang på kvalifiserte lærere vil direktoratet be om at en vurderer å stille krav om ett undervisningsfag for opptak til PPU. Om den enkelte student ønsker å utdanne seg som en-faglig lærer eller ha flere fag å undervise i, bør være en følge av om en student f.eks tar sikte på å arbeide ved større skoler eller i mindre kommuner. Valget mellom ett eller flere undervisningsfag er noe som hører hjemme i studie- og yrkesveiledningen av studentene. Å stille krav om ett undervisningsfag vil dessuten gjøre det mulig å rekruttere spesialister i enkelte fag, samt gjøre det mulig for studenter med andre skolerrelevante fag, som ikke nødvendigvis er rene undervisningsfag, og som det også er behov for i grunnopplæringen.

3. Forslag til forskrift for praktisk-pedagogisk utdanning

I dag eksisterer en enkelt forskrift til rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning. Forslaget innebærer en deling, med bl.a. en særskilt praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag, hvor opptakskravet er treårig profesjonsrettet bachelorutdanning. Kandidater med fag- eller svennebrev skal ifølge forslaget ikke kunne tas opp til denne utdanningen, men henvises til å søke treårig yrkesfaglærerutdanning. Det foreslås å etablere en systematisk og nasjonal ordning for realkompetansevurdering og derved innpassing av kandidatene, som skal kunne få avkortet studiet med inntil ett år på grunnlag av realkompetansevurdering. Det forutsettes at studiet tilrettelegges fleksibelt slik at det kan kombineres med arbeid.

Det vil med andre ord ikke være mulig å ta en PPU på grunnlag av fag- eller svennebrev og toårig yrkesteoretisk utdanning. Dersom forslaget blir vedtatt, vil bli en lang vei å gå for de som har fag- eller svennebrev og ønsker å kvalifisere seg til å undervise i yrkesfag. I tillegg er det en omfattende oppgave å etablere en systematisk og nasjonal ordning for realkompetansevurdering. Ifølge høringsnotatet forutsettes det at studiet tilrettelegges fleksibelt slik at det kan kombineres med arbeid. Dette vil også kreve svært mye av utdanningsinstitusjonen.

I oppdragsbrev 21-12 ble Utdanningsdirektoratet bedt om å utarbeide endringer til kapittel 14 i forskrift til opplæringsloven. Ny forskrift skal etter planen tre i kraft 1. januar 2014, og direktoratet skal fremlegge forslag innen 31.12.2012. Denne fasen av forskriftsarbeidet nærmer seg slutten, og det legges opp til kun mindre endringer av bestemmelsene om kompetansekrav for yrkesfag. Dagens § 14-3 bokstav b fjerde strekpunkt lyder slik:

“Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling i yrkesfag i den vidaregåande skolen, må fylle eitt av desse krava(...) Fagbrev, sveinebrev eller fullført og bestått anna yrkesfagleg utdanning i vidaregåande opplæring, 2 års yrkesteoretisk utdanning utover vidaregåande skolenivå og 4 års yrkespraksis etter fullført vidaregåande opplæring, for undervisning i fag/på fagområde som utdanninga/bakgrunnen er relevant for. I tillegg krevst pedagogisk kompetanse etter § 14-1.

Departementet har ikke gitt føringer som tilsier substansielle endringer i denne bestemmelsen, ut over det som er nødvendig for å innarbeide krav til kompetanse for undervisning. Vi legger heller ikke opp til noen større endring. Det er i dag ikke krav om generell studiekompetanse, og vi vil heller ikke foreslå noe slikt krav.

På side 3 av forslaget til forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8 – 13 refereres det til “forskrift til opplæringslova § 14”, og henvises til at denne paragrafen (paragrafen finnes ikke) fastsetter opptakskrav til praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag i en periode fra 2013 til 2016. Disse opptakskravene er oppgitt å være “fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, 2 års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående skoles nivå og 4 års yrkespraksis, eller fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelor utdanning og minimum to års relevant yrkespraksis eller”.

Utdanningsdirektoratet anser det for å være uheldig og lite hensiktsmessig å skulle ta inn opptakskrav for utdanning i forskriftens kapittel som gjelder hvilken kompetanse som kreves for tilsetning og undervisning i grunnskole og videregående skole. Opplæringsloven og forskriften omhandler grunnutdanningen, ikke opptakskrav til høyere utdanning, og vi kan ikke se at opplæringsloven gir hjemmel til å fastsette slike bestemmelser. Videre anser vi det for å være uheldig å fastsette strengere krav for opptak til studiet enn hva som kreves for å bli tilsatt og for å undervise.

I tillegg anser vi kravene for å være delvis motstridende. De som har oppnådd fag- eller svennebrev etter videregående opplæring har normalt ikke generell studiekompetanse, og vil ha brukt opp retten til videregående opplæring.

Forslagene til forskrift om rammeplan for faglærerutdanninger og lektorutdanning nevner at "utdanningen skal forholde seg til opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen". Det er uklart på hvilken måte utdanningen skal forholde seg til opplæringsloven, som ikke omhandler høyere utdanning.

I § 3 «*Struktur og innhold*» står det at praktisk- pedagogisk utdanning for yrkesfag skal kvalifisere for undervisning i fag på trinn 8 – 13. Yrkesfag er per definisjon de utdanningsprogrammene som i all hovedsak fører fram til fag- eller svennebrev. Det er underlig at faglærere som er kvalifisert til å undervise på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene skal være kvalifisert for opplæring også på ungdomstrinnet. Videre under samme paragraf står det at praksisopplæringen i all hovedsak skal gjennomføres i videregående skole og fordeles på de ulike trinnene i programfaget. Her må begrepsbruken gjennomgås. Mener man her programområder og trinn? Skal praksis knyttes opp mot det relevante utdanningsprogrammet innenfor yrkesfaget som vedkommende har sin bakgrunn fra? Hvorfor skal over 30 % av praksisopplæringen legges til ungdomstrinnet?

Videre står det i § 3 «*Praksisopplæringens omfang og organisering*» at praksisopplæringen skal være veiledet, vurdert og (....). Vi stiller oss spørsmål om hvorfor ikke samme formulering som står under § 3 i «*Struktur og innhold*» Fjerde avsnitt i rammeplanen for den generelle PPU også kan gjelde for yrkesfagene.

4. Faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag

Forslaget om å fjerne karakterkravet på 3 i matematikk til faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag er svært betenkelig. Grunnleggende ferdigheter skal integreres i alle fag, også de praktiske og estetiske fagene. Det betyr at i fellesfagene kroppsøving, kunst og håndverk, musikk og mat og helse vil det være kompetansemål som inkluderer regning. Som eksempler kan nevnes forholdsregning, volum og vekt i mat og helse, målestokk/ kart kompass, tid, lengde i kroppsøving, geometri i kunst og håndverk. Denne faglærerutdanningen rekrutterer også lærere til videregående opplæring til formgiving, idrettsfag og MDD. Desto viktigere er det at lærere har kompetanse i de grunnleggende regneferdighetene.

Utdanningsdirektoratet mener at karakterkravet til faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag bør være som for lærerutdanningen for øvrig; minst 3 i norsk og i matematikk og 35 skolepoeng.

Det bør tydeliggjøres at forskrift rammeplan 3-årig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er en utdanning som rekrutterer til hele det trettenårige løpet. Hvordan skal utdanningen sikre at lærere får den spesialiserte kompetansen som trengs i programfagene i videregående opplæring sammenlignet med den brede kompetansen som trengs for å undervise i fellesfagene. Gir en treårig faglærerutdanning tilstrekkelig kompetanse til å undervise på de øverste trinnene i videregående opplæring?

Videre mangler det konkretisering av mål på enkelt områder:

- Et mål som sier noe om at kandidaten må gis opplæring som omfatter de fem grunnleggende ferdigheter bør synliggjøres; skrive, lese, regne, muntlig og digital.
- Under GENERELL KOMPETANSE: Det vises kun til muntlig og skriftlig kompetanse. Digital kompetanse mangler og bør med for å kunne møte dagens skolehverdag.

- Rammeplan for lektorutdanning for trinn 8-13; her mangler det mål til at kandidaten har kompetanse om de fem grunnleggende ferdighetene og at de skal integreres i opplæringen i alle fag. De har en henvisning til gjeldende regelverk, men GRF er så sentralt at det bør nevnes spesifikt (De trekker jo frem vurdering, og det er bra).
- Rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning; det mangler et mål som kan knyttes til de fem grunnleggende ferdighetene. Dette er helt sentral kunnskap for lærere som skal ut i dagens skole.
- Det mangler mål om VURDERING. Dette er også et område dagens lærere må ha inngående kjennskap til.
- Det mangler egne mål for GENERELL KOMPETANSE.

Med vennlig hilsen

Jorunn Margrethe Ødegaard
Avdelingsdirektør

Jørn Danielsberg
Seniorrådgiver